

Conferința internațională

EXPERTUL JUDICIAR – STÂLPUL ÎNCREDERII ÎN ACTUL DE JUSTIȚIE

03 octombrie 2025, Chișinău

International Conference

THE JUDICIAL EXPERT – A KEY ELEMENT IN ENSURING TRUST IN JUSTICE

Chisinau, october 03, 2025

CZU 343.148+343.98+340.6(082)=135.1=111=161.1

E 97

**Machetare și design copertă:
Ruslan CONDRAT**

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII A REPUBLICII MOLDOVA

„Expertul judiciar – stâlpul încrederii în actul de justiție”, conferință internațională (2025; Chișinău). Expertul judiciar – stâlpul încrederii în actul de justiție: Conferința internațională, 03 octombrie 2025, Chișinău = The judicial expert – a key element in ensuring trust in justice: International Conference, Chisinau, October 03, 2025 / comitetul științific: Stanislav Copețchi (președinte) [et al.]. – Chișinău: [S. n.], 2025 (Blitz Poligraf). – 395 p.: fig. color, tab.

Antetit.: Centrul Național de Expertize Judiciare [et al.]. – Texte, rez.: lb. rom., engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – [30] ex.

ISBN 978-5-86654-572-8.

343.148+343.98+340.6(082)=135.1=111=161.1

E 97

ISBN 978-5-86654-572-8.

CENTRUL NAȚIONAL DE EXPERTIZE JUDICIARE
MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

ASOCIAȚIA CRIMINALIȘTILOR DIN ROMÂNIA

CENTRUL ȘTIINȚIFIC NAȚIONAL „INSTITUTUL DE EXPERTIZE JUDICIARE
ÎN NUMELE PROFESORULUI EMERIT M.S. BOKARIUS” MINISTERUL JUSTIȚIEI AL UCRAINEI

INSTITUTUL DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL EXPERTIZELOR JUDICIARE DIN ODESA
AL MINISTERULUI JUSTIȚIEI DIN UCRAINA

CENTRUL DE MEDICINĂ LEGALĂ
MINISTERUL SĂNĂTĂȚII AL REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA GEORGE BACOVIA, BACĂU, ROMÂNIA

BIROUL NAȚIONAL DE EXPERTIZĂ
ACADEMIA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚE A REPUBLICII ARMENIA

CENTRUL TEHNICO-CRIMINALISTIC ȘI DE EXPERTIZE JUDICIARE
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA

COMITETUL ȘTIINȚIFIC**PREȘEDINTE DE ONOARE**

dr. **Stanislav COPEȚCHI**,
secretar de stat din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova.

PREȘEDINTE

dr. **Olga CATARAGA**,
director al Centrului Național de Expertize Judiciare;

MEMBRI:

dr. **Gheorghe POPA** – Gl.bg.(r.), Expert criminalist, Prof. univ. Facultatea de Drept, Universitatea Româno-Americană București, Prof. asociat la Universitatea de Vest din Timișoara - Programul de studii “Științe aplicate în criminalistică” și Conducător de doctorat în cadrul Școlii Doctorale de Drept a IOSUD “Titu Maiorescu” București, Membru fondator și Președintele Asociației Criminaliștilor din România;

dr. ing. **Ana-Maria GRĂMESCU** – Expert tehnic judiciar, Prof. univ., Conducător de doctorat la Institutul de Studii Doctorale, Universitatea „Ovidius” din Constanța, Membru al Asociației Criminaliștilor din România, Secția Învățământ universitar;

dr. **Ella SIMAKOVA-YEFREMIAN** – Director adjunct pentru afaceri academice al Centrului Științific Național „Hon. Prof. M. S. Bokarius” Institutul de Științe Criminalistice” al Ministerului Justiției din Ucraina, profesor, lucrător emerit în domeniul științei și tehnologiei din Ucraina;

dr. **Patvakan VOSKANYAN** – Director adjunct pentru activitate științifică a Biroului Național de Expertize;

dr. **Karen MAMIKONYAN** – profesor asociat, Șef al Departamentului de Cercetare Științifică și Coordonare a Testelor Tehnice Biroul Național de Expertize, Secretar al Consiliului Științific;

dr. hab. **Andrei PĂDURE** – expert judiciar medico-legal, Centrul de Medicină Legală, conferențiar universitar USMF „Nicolae Testemițanu”;

dr. **Anatolii BONDAREV** – expert judiciar medico-legal, Centrul de Medicină Legală, conferențiar universitar USMF „Nicolae Testemițanu”;

dr. **Antonina CHEREMNOVA** – profesor asociat, secretar academic Institutului de Cercetări Științifice și de Expertiză Criminalistică din Odessa al Ministerului Justiției al Ucrainei;

dr. **Nelu NIȚĂ** – conferențiar universitar Universitatea George Bacovia;

dr. **Daniela DIMA** – lector universitar Universitatea George Bacovia;

Lilia FLOREA – șef al Laboratorului Metodico-Științific al Centrului Național de Expertize Judiciare.

COMITETUL DE ORGANIZARE**PREȘEDINTE****Piotr PETCOVICI,**

director adjunct al Centrului Național de Expertize Judiciare

MEMBRI:

dr. **Carmen-Silvia PARASCHIV** – Prof. univ., Facultatea de Drept, Universitatea “Titu Maiorescu” București, Vicepreședinte al Secției Învățământ Universitar din cadrul Asociației Criminaliștilor din România;

dr. ing. chim. **Maria-Georgeta STOIAN** – Col.(r.), Expert criminalist, Prof. asociat, Facultatea de Drept, Universitatea “Titu Maiorescu” București, Secretar general al Asociației Criminaliștilor din România;

dr. **Cristian Dumitru MIHEȘ** – conferențiar universitar, decan, Facultatea de Drept, Universitatea din Oradea, România;

drd. **Anastasiia KUPRIANOVA** – Director interimar al Centrului Științific Național „Hon. Prof. M. S. Bokarius” Institutul de Științe Criminalistice” al Ministerului Justiției din Ucraina;

dr. **Aram GAHNAPETYAN** – Director adjunct al Biroului Național de Expertize, Profesor asociat al Catedrei de Medicină Legală a Institutului Național de Sănătate al Ministerului Sănătății;

Lilian BELIBOV – director adjunct al Centrului Național de Expertize Judiciare;

Ivan BULGARU – Vicedirector al Centrului de Medicină Legală;

dr. **Eduard LUNGU** – expert judiciar medico-legal, conferențiar universitar, Centrul de Medicină Legală;

Alina NITREAN – șefa Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare;

Cătălin APREUTESEI – specialist criminalist, Inspectoratul de Poliție al Județului Bacău;

drd. **George Dan Sebastian STOICA** – asistent universitar Universitatea George Bacovia;

drd. **Ruslan POSTICA** – expert judiciar, șef al Laboratorului de Analiză și Planificare al Centrului Național de Expertize Judiciare.

SUMAR:

Victoria PRISĂCARU, Lilian BELIBOV

Despre rolul expertului judiciar la îndeplinirea justiției

About the role of the forensic expert in the administration of justice.....12

Olga CATARAGA, Maria-Georgeta STOIAN

Despre evaluarea științifică a raportului de expertiză judiciară

About the scientific evaluation of the judicial expertise report.....17

Ilie - Dragoș NAIBA

Particularități ale procesului de identificare criminalistică

Particularities of the forensic identification process.....24

Valeria BRUMA

The objectivity and independence of the forensic expert: from the crime scene to the act of justice

Obiectivitatea și independența expertului criminalist: de la locul infracțiunii la actul justiției.....32

Anatolie LĂSĂI

Aspecte ale procesului de efectuare a expertizelor judiciare tehnico-incendiare, care determină calitatea lor în contextul probator

Aspects of the process of performing the forensic engineering technical expertises, which determines their quality in the probationary context.....40

Grigorii BEZU, Irina BURZACOVSKI

Valorificarea urmelor papilare în condiții de laborator

The forensic analysis of fingerprint traces under laboratory conditions.....48

Paul CHENDE

Studiu privind influența reziduurilor acumulate în țeavile ghintuite ale armelor de foc în dinamica patternului urmelor create pe gloanțe, cu rol în identificarea criminalistică

Study on the influence of the gunshot residues in the rifled barrels of firearms in the dynamics of the pattern of traces created on bullets, with a role in the forensic identification.....58

Ion CUVȘINOV, Constantin PISARENCO, Ivan BULGARU, Sergiu TIGHINEANU

Caracteristica expertizelor medico-legale în comisii pe cazurile medicale în anul 2023

Characteristics of the commission medico-legal investigations on cases of medical malpraxis in 2023.....69

Victoria MUNTEAN

Trauma psihologică în urma abuzului sexual - criterii de evaluare în expertiza judiciară

Psychological trauma as a consequence of sexual abuse - evaluation criteria in forensic expertise.....77

Daniela DIMA

Expertiza psihologică a minorului în cauzele cu elemente de alienare parentală.

Aspecte de drept comparat

*Psychological expertise of the child in cases involving parental alienation.**Aspects of comparative law*.....91

Marina VITION

Biasuri cognitive și obiectivitatea în expertizele psihologice judiciare

Cognitive biases and objectivity in forensic psychological assessments.....106

Анна АРУТЮНЯН, Шушаник МОВСИСЯН, Оганнес ГАБРИЕЛЯН

Некоторые особенности практического применения в Республике Армения

метода определения стоимости изношенных или поврежденных

непродовольственных товаров

Some features of the practical application in the Republic of Armenia of the method

for determining the value of worn or damaged non-food goods.....114

George Dan Sebastian STOICA

Expertiza fiscală mijloc de probă esențial atât în procesul civil cât și în cel penal

Fiscal expertise – an essential means of evidence in both civil and criminal proceedings.....122

Petru ZESTREA, Lucia CHINTEA

Expertiza judiciară a construcțiilor nefinalizate, criterii de estimare a valorii

materialelor de construcții și stadiului de execuție

Judicial expertise of unfinished constructions, criteria for estimating the value

of construction materials and the status of implementation.....145

Ala OBERST, Olga CATARAGA, Daniela PASCARI

Sistemul integrat de management al calității – pilonul încrederii în expertizele judiciare

The integrated quality management system – a pillar of trust in judicial expertise.....149

Ana Maria GRĂMESCU, Olga CATARAGA,

Maria-Georgeta STOIAN, Daniela A.M. BARBU

Expertiza judiciară în noul concept european

Judicial expertise in the new european concept.....162

Ana Maria GRĂMESCU, Adrian GHENCEA, George Teodor CĂLIN

Modele digitale și inteligență artificială în procesele de documentare și restaurare

a clădirilor istorice

Digital models and artificial intelligence in the documentation and restoration

processes of historic buildings.....169

Larysa ARKUSHA, Antonina CHEREMNOVA, Oleksandr CHERNOV

Rolul cercetării psihofiziologice prin utilizarea poligrafului în cadrul sistemului

metodelor neformalizate de analiză criminalistică

The role of psychophysiological research using the polygraph within the system

of non-formalized methods of criminal analysis.....175

Ana Maria GRĂMESCU, Marian-Nicolae CÎINOIU,

Mihaela PERICLEANU, Bucur Dan PERICLEANU

Limitele adevărului științific al probelor utilizate în expertiza tehnică judiciară

The limits of the scientific truth of evidence used in judicial technical expertise.....186

Nelu NIȚĂ, Cătălin APREUTESEI, Constantin SĂU

Tehnologia Blockchain - fundamente, aplicații criminalistice și perspective juridice

Blockchain technology - fundamentals, criminalistic applications, and legal perspectives.....192

Ana Maria GRĂMESCU, Mihaela AGHENIȚEI, Daniela A.M. BARBU, Maria-Georgeta STOIAN Algoritmii și inteligența artificială, o problemă globală <i>Algorithms and artificial intelligence, a global problem</i>	199
Irina SAPUNJI, Vasile GROSU Expertiza grafoscopică a actelor notariale – mijloc de probă esențial în validarea juridică și în combaterea falsului 196 <i>Graphoscopic expertise of notarial documents – an essential means of evidence in legal validation and in combating forgery</i>	207
Constantin PISARENCO Forensic medical expert – guarantee of objectivity and trust in the investigation of medical crimes <i>Expertul medico-legal – garantul obiectivității și al încrederii în investigarea crimelor medicale</i>	219
Constantin PISARENCO, Serghei PISARENCO Dynamics and structure of forensic medical examinations of the quality of medical care in Moldova (2019-2024) <i>Dinamica și structura expertizelor medico-legale în comisie privind calitatea asistenței medicale în Moldova (2019-2024)</i>	232
Andrei PĂDURE, Anatolii BONDAREV Grigore Mutoi – In Memoriam	245
Anatolii BONDAREV, Andrei PĂDURE, Eduard LUNGU, Oleg LOZAN Aspectele manageriale ale divergențelor de diagnostic în medicina legală <i>Management of diagnostic discrepancies in forensic medicine</i>	248
Andrei PĂDURE, Ion CUVȘINOV, Anatolii BONDAREV Aprecierea gravității vătămării corporale sau sănătății prin contaminarea cu ITS și HIV <i>Evaluation of the severity of bodily harm or health impairment resulting from STI and HIV infection</i>	254
Marin HARITON, Eduard MIHALAȘ, Vladimir SUSCENCO Nulitatea raportului de expertiză judiciară <i>Nullity of the forensic report</i>	261
Nicoleta SAHAROV, Eduard LUNGU Caracteristica traumelor toraco-abdominale cu consecințe letale produse în municipiul Chișinău <i>Characteristics of fatal thoraco-abdominal injuries in Chișinău municipality</i>	266
Marin HARITON, Andrei SERBULENCO, Daniela POSTICA, Victoria-Maria LIȘCINSCAIA Aspectele medico-legale ale intoxicațiilor medicamentoase la copii și adolescenți <i>Medico-legal aspects of medication poisoning in children and adolescents</i>	272

Cristina VUTCARIOV, Andrei PĂDURE Violența împotriva personalului medical <i>Violence against medical staff</i>	277
Maria JELEZNAIA-BONDAREVA, Andrei PĂDURE Alina NICORICI, Anatolii BONDAREV Diagnosticarea ecografică a traumelor contuze în scopuri medico-legale <i>Echography examination of blunt trauma for medical-legal purposes</i>	287
Dumitru BALAN, Alexandru SAJIN Rolul cercetării minuțioase a locului producerii accidentului rutier – garant al valabilității concluziilor expertizei judiciare auto-tehnice <i>The role of thorough on-site investigation of road traffic accidents –</i> <i>a guarantee of the validity of judicial auto-technical expertise conclusions</i>	293
Piotr PETCOVICI, Victoria PRISĂCARU Despre evaluarea credibilității expertizelor judiciare <i>About the scientific evaluation of the judicial expertise report</i>	308
Viorica VOZIAN, Lilia FLOREA Identificarea genului scriptorului prin mijloace lingvistice în expertiza de autor <i>Linguistic markers in determining the writer's gender in forensic authorship analysis</i>	313
Svetlana COTOROBAI Noile substanțe psihoactive: provocări pentru expertiza judiciară în Republica Moldova <i>New psychoactive substances: challenges for forensic expertise</i> <i>in the Republic of Moldova</i>	320
Lucia CHINTEA, Petru ZESTREA Problematica și metodologia expertizei judiciare în evaluarea lucrărilor de construcții neconforme cu proiectul de execuție, specialitatea „cercetarea obiectelor imobiliare, materiale de construcții, construcțiilor și documentelor conexe” <i>The issues and methodology of judicial expertise in the assessment of construction</i> <i>works non-compliant with the execution project, specialty „investigation of real</i> <i>estate objects, construction materials, constructions and related documents”</i>	325
Mariana DAMASCHIN, Adrian CECHIN Industria creative și protecția juridică a drepturilor de autor și conexe: aspecte teoretice și statistice <i>Creative industries and legal protection of copyright and related rights:</i> <i>theoretical and statistical aspects</i>	329
Mihai CERNAVCA, Tatiana CECHIN Studierea sortimentului și expertiza calității bijuteriilor comercializate pe piața de consum a Moldovei <i>Study of the assortment and quality expertise of jewelry marketed</i> <i>on the consumer market of Moldova</i>	338
Lidia RUSANOVSKI Expertiza judiciară economică: evoluție internațională, europeană și practică în Republica Moldova <i>Economic foreign expertise: international, european and practice evolution</i> <i>in the Republic of Moldova</i>	348

Ana-Maria CÎȘLEANU

**Bioremedierea ca dovadă în expertiza judiciară:
adaptare naturală sau intervenție umană?**

Bioremediation as evidence in forensic expertise:

natural adaptation or human intervention? 354

Daniela IEPURE, Vladimir NOVAC, Alina NITREAN

Problema “drogurilor de club”, evoluția și metodele de cercetare a acestora

The problem of “club drugs”, their evolution and methods of investigation.....359

Ruslan POSTICA

**Analiza comparativă a unui accident de muncă: între cercetarea administrativă
a inspectoratului de stat al muncii și concluzii expertizei judiciare**

Comparative analysis of a work accident: between the administrative investigation

of the state labour inspectorate and the conclusions of the judicial expertise.....370

Svitlana AFANASENKO

**The judicial expert – a pillar of trust in justice: institutional, ethical
and procedural dimensions**

Expertul judiciar – pilon al încrederii în actul de justiție: dimensiuni

instituționale, etice și procedural.....387

Conferința internațională

EXPERTUL JUDICIAR – STÂLPUL ÎNCREDERII ÎN ACTUL DE JUSTIȚIE

03 octombrie 2025, Chișinău

International Conference

THE JUDICIAL EXPERT – A KEY ELEMENT IN ENSURING TRUST IN JUSTICE

Chisinau, october 03, 2025

CZU: 340.66 (478)

ASPECTELE MANAGERIALE ALE DIVERGENȚELOR DE DIAGNOSTIC ÎN MEDICINA LEGALĂ

MANAGEMENT OF DIAGNOSTIC DISCREPANCIES IN FORENSIC MEDICINE

Anatolii BONDAREV^{1,2}, Andrei PĂDURE^{1,2}, Eduard LUNGU^{1,2}, Oleg LOZAN³

¹Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”,

²Centrul de Medicină Legală,

³Școala de Sănătate Publică a USMF „Nicolae Testemițanu”,
Chișinău, Republica Moldova

REZUMAT: Divergențele de diagnostic clinic și medico-legal reprezintă unul dintre indicatorii esențiali ai calității serviciilor medicale spitalicești și ai siguranței pacientului. În Republica Moldova se constată lipsa unei metodologii comune pentru serviciile de medicină legală și de anatomie patologică privind identificarea, raportarea și analiza acestor discrepanțe.

Cercetarea a fost realizată conform unei metodologii mixte. Componenta cantitativă a constatat în chestionarea tuturor experților medico-legali autorizați să efectueze expertize pe cadavre. Componenta calitativă a inclus interviuri cu manageri de spitale la nivel republican, regional și municipal.

Scopul studiului a fost optimizarea managementului cazurilor de divergență de diagnostic clinic și medico-legal, în vederea sporirii calității actului medical.

Studiul a evidențiat absența unui mecanism clar și funcțional de management instituțional al discrepanțelor dintre diagnosticul clinic și cel medico-legal în Republica Moldova. Rezultatele relevă necesitatea consolidării colaborării dintre instituțiile medicale și Centrul de Medicină Legală, în special în ceea ce privește raportarea constatărilor post-mortem. Participanții au subliniat importanța relansării conferințelor clinico-anatomice cu implicarea experților medico-legali, pentru a oferi o platformă de feedback și învățare interdisciplinară. De asemenea, a fost remarcată lipsa unui sistem coerent de înregistrare și analiză a discrepanțelor, fapt care limitează posibilitatea de elaborare a politicilor de prevenție. În contextul cadrului normativ fragmentat, se impune clarificarea responsabilităților instituționale privind raportarea și utilizarea informațiilor obținute din autopsiile medico-legale.

CUVINTE-CHEIE: divergențe de diagnostic, managementul sănătății publice, conferința clinico-anatomică, diagnosticul medico-legal, expertiza medico-legală

ABSTRACT: Discrepancies of clinical and medico-legal diagnosis are one of the essential indicators of the quality of hospital medical services and patient safety. In the Republic of Moldova there is a lack of common methodology for medico-legal and pathology service on the identification, reporting and analysis of discrepancies.

The research was conducted according to the mixed methodology. The quantitative component consisted of questioning all medico-legal experts authorized to examine cadavers. The qualitative component included interviews with hospital managers at republican, regional and municipal levels.

The aim of the study was to improve the management of cases of discrepancies in clinical and forensic diagnosis in order to increase the quality of medical care.

The study highlighted the lack of a clear and functional mechanism for the institutional management of clinical and medico-legal diagnostic discrepancies in the Republic of Moldova. The findings reveal the need to strengthen the collaboration between medical institutions and the Center of

Forensic Medicine, especially in terms of reporting post-mortem findings. Participants emphasized the importance of relaunching clinico-anatomical conferences with the involvement of medico-legal experts to provide a platform for feedback and interdisciplinary learning. They also noted the lack of a coherent system for recording and analyzing discrepancies, which limits the possibility to develop prevention policies. In the context of the fragmented regulatory framework, there is a need to clarify institutional responsibilities for the reporting and use of information obtained from medico-legal autopsies.

KEYWORDS: *Diagnosis discrepancy, healthcare management, clinico-anatomical conference, medico-legal diagnosis, forensic medical expertise.*

INTRODUCERE

Divergențele dintre diagnosticul clinic și diagnosticul medico-legal post-mortem reprezintă o tematică majoră de interes atât pentru domeniul medical, cât și pentru cel juridic, având implicații semnificative în evaluarea calității actului medical, în învățământul postuniversitar, dar și în domeniul jurisprudenței. Aceste discrepante pot influența negativ încrederea pacientului în sistemul medical și pot genera implicații medico-legale serioase, inclusiv litigii și erori de justiție. În contextul modern al promovării calității și transparenței în sistemul de sănătate, analiza acestor divergențe devine esențială pentru corectarea erorilor, îmbunătățirea procedurilor clinice și consolidarea colaborării interdisciplinare [2].

În literatura internațională, incidența divergențelor de diagnostic între concluziile clinice ante-mortem și cele obținute prin autopsie variază considerabil, oscilând între 3,5% și peste 50%, în funcție de metodologie, contextul geografic, patologia analizată și rigurozitatea procesului de documentare [5]. Autopsia continuă să fie considerată „standardul de aur” în verificarea acurateței diagnostice, oferind o oportunitate unică de a evalua eficiența intervențiilor terapeutice, de a identifica cauze de deces omise și de a corecta erori diagnostice grave [3] even nowadays, diagnostic mistakes are identified during autopsy in a considerable number of cases. Moreover, in the last decades, the frequency of discrepancies not only stayed at the same level but also increased. The present research is a selective retrospective analytical study based on 152 medico-legal reports regarding the corpses of patients who died in hospitals, as well as their medical records for a period of 5 years (2009–2013).

În Republica Moldova, rata autopsiilor efectuate în spitalele publice este ridicată în comparație cu alte state europene, depășind 77% la nivel național [6, 7]. Cu toate acestea, studiile sistematice privind divergențele de diagnostic sunt limitate, iar abordările metodologice aplicate în analiză sunt adesea neuniforme. Lipsa unui cadru normativ coerent privind documentarea și evaluarea acestor cazuri, precum și absența unor mecanisme instituționale de feedback între sectorul medico-legal și cel clinic, contribuie la perpetuarea unor disfuncționalități structurale în analiza calității actului medical [1].

Mai mult, în lipsa unor standarde unitare, divergențele de diagnostic sunt rareori analizate în mod structurat, iar învățămintele potențiale extrase din aceste cazuri nu sunt valorificate suficient în cadrul instituțiilor medicale. Această situație conduce la pierderea unei surse importante de autoevaluare și perfecționare profesională. Dincolo de dimensiunea pur medicală, implicațiile etice și legale ale divergențelor nerezolvate impun o regândire a modului în care aceste situații sunt tratate instituțional.

În acest context, prezentul studiu își propune să investigheze problematica divergențelor de diagnostic în Republica Moldova, atât din perspectiva experților medico-legali, cât și a managerilor spitalicești, identificând cauzele și barierele percepute, nivelul de pregătire profesională în domeniu, și măsurile de reformă considerate prioritare.

Metode și materiale aplicate. Studiul a fost realizat printr-o abordare mixtă, combinând

metode cantitative și calitative [4], cu scopul de a obține o imagine cât mai fidelă a situației actuale privind divergențele de diagnostic în Republica Moldova.

Componenta cantitativă a inclus aplicarea unui chestionar standardizat adresat tuturor experților judiciari medico-legali licențiați în Republica Moldova (N = 44). Chestionarul a fost elaborat în baza revizuirii literaturii de specialitate și a cadrului legal național, fiind structurat în trei secțiuni: date sociodemografice despre respondenți, cunoștințe generale privind divergențele de diagnostic și evaluarea eficienței circuitului informațional. Răspunsurile au fost colectate online în perioada octombrie-decembrie 2023 și analizate statistic în Microsoft Excel 2019, utilizând frecvențe relative și distribuții procentuale.

Componenta calitativă a constat în interviuri semi-structurate cu 5 manageri spitalicești selectați intenționat, pe baza experienței lor în colaborarea cu medicina legală. Interviurile au fost realizate față în față sau telefonic și au fost centrate pe trei axe tematice: percepția asupra importanței analizei divergențelor, obstacole instituționale în procesul de feedback și măsuri propuse pentru ameliorarea colaborării. Transcrierile au fost analizate tematic, urmărindu-se identificarea celor mai frecvente teme emergente și a disfuncționalităților comune.

Cercetări și rezultate obținute. Profilul medicilor legiști chestionați indică un nivel ridicat de profesionalism și experiență acumulată. Aproape trei sferturi dintre respondenți sunt trecuți de vârsta de 40 de ani, iar cea mai reprezentată categorie de vechime profesională este cea de 21–30 ani (31,8%). De asemenea, 61,4% dețin categoria superioară de calificare profesională, iar 15,9% categoria I, ceea ce reflectă o pondere mare de specialiști cu competențe avansate în domeniu. Aceste date justifică o încredere sporită în validitatea percepțiilor exprimate în cadrul sondajului. Este însă de remarcat lipsa totală a experților sub 30 de ani, sugerând o problemă de continuitate generațională în cadrul serviciului de medicină legală.

În ceea ce privește percepția asupra fenomenului divergențelor de diagnostic, majoritatea medicilor legiști (77,3%) afirmă că acestea sunt întâlnite „uneori”, iar 22,7% le identifică „frecvent” în practica profesională. Niciun respondent nu a indicat o frecvență zilnică, fapt corelat cu natura activității medico-legale, care nu presupune examinarea cotidiană a pacienților decedați în spital. Cu toate acestea, faptul că toate cadrele chestionate au raportat prezența divergențelor confirmă caracterul sistemic al fenomenului și necesitatea intervențiilor structurale.

Analiza relației dintre frecvența divergențelor și numărul autopsiilor efectuate în staționar arată că 63% dintre legiști au examinat între 16 și peste 30 de cazuri în ultimul an, ceea ce reflectă un volum de activitate relevant pentru validarea opiniilor exprimate. Medicii care efectuează un număr mai mare de autopsii tind să identifice mai frecvent divergențe, dar, paradoxal, în grupul cu peste 30 de examinări, 83% raportează divergențele doar „uneori”, sugerând fie o capacitate mai bună de integrare a informației clinico-patologice, fie o banalizare a fenomenului.

În privința cunoștințelor teoretice, autoevaluarea respondenților indică o încredere relativ mare în propriile competențe: 43,2% se situează la nivelul 4 pe o scară de la 1 la 5, iar 20,5% se autoapreciază la nivelul maxim. Cu toate acestea, doar circa 80% au identificat corect definiția divergenței, iar două treimi cunosc clasificarea acestora conform reglementărilor naționale. Clasificarea cauzelor a fost recunoscută de peste 70% dintre respondenți, în timp ce aproximativ o treime nu au putut furniza un răspuns corect. Discrepanța între percepția subiectivă și performanța obiectivă este evidentă, în special la cei cu nivel autoevaluat 4, ale căror răspunsuri la testul teoretic au fost mai slabe decât cele ale celor care s-au autoevaluat cu nota 3. Acest fapt semnalează o posibilă supraevaluare a competențelor și accentuează nevoia instruirilor tematice.

Această nevoie este susținută și de datele privind participarea la formări: 88,6% dintre legiști nu au beneficiat anterior de instruiți în domeniul divergențelor de diagnostic, deși 70,5% declară că au nevoie de ele. Toți respondenții s-au arătat deschiși să participe la asemenea instruiți, ceea ce confirmă motivația profesională pentru perfecționare. Deficiențele de cunoaștere

teoretică sunt reflectate și în practici neuniforme: doar 22,7% dintre respondenți menționează sistematic divergențele în epicriza medico-legală, în timp ce 45,5% nu le indică niciodată, iar peste 65% nu stabilesc cauza acestora.

Deși 79,5% dintre medici completează epicriza în foaia de observație clinică, în 20% dintre cazuri acest demers este omis, pierzându-se astfel oportunitatea de informare a personalului medical spitalicesc cu privire la concluziile medico-legale. Mai mult, doar 15,9% dintre respondenți participă frecvent la conferințe clinico-anatomice, în timp ce 52,3% afirmă că participă rar, iar 27,3% nu au participat niciodată. Lipsa interacțiunii directe între specialiștii medico-legali și clinicieni afectează grav procesul de învățare organizațională și feedback-ul clinic.

Prin prisma autoaprecierii cunoștințelor privind divergențele de diagnostic, este interesantă interpretarea acestora din punct de vedere juridic. Respondenții puteau să le încadreze în una sau mai multe opțiuni din cele oferite: infracțiune, contravenție, neglijență, încălcare a drepturilor omului, greșeală sau eroare medicală, o situație admisibilă. Divergențele de diagnostic clinic și medico-legal pot avea implicații semnificative în ceea ce privește responsabilitatea profesională și drepturile pacientului și pot fi interpretate în mai multe moduri, în funcție de context [8]. În cazul în care o divergență de diagnostic este rezultatul unei intenții, aceasta poate constitui o infracțiune, dar, de regulă, erorile de diagnostic nu sunt considerate infracțiuni. În anumite situații, dacă medicul nu respectă protocoale sau norme stabilite, divergențele pot fi considerate contravenții, însă acestea nu sunt frecvente, deoarece greșelile de diagnostic sunt mai mult o chestiune de complexitate medicală decât de neglijență administrativă. Divergențele de diagnostic pot fi asociate cu neglijența profesională dacă se demonstrează că medicul nu a aplicat procedurile standard sau nu a efectuat investigațiile necesare, însă în funcție de cauză, aceste greșeli sunt rezultatul incertitudinii medicale și nu al unei neglijențe directe. În ceea ce privește drepturile pacientului, divergențele de diagnostic pot constitui o încălcare a acestora doar în cazurile în care tratamentele inadecvate sau întârzierile duc la prejudicii grave. De obicei, însă, greșelile de diagnostic nu sunt în mod automat o încălcare a drepturilor fundamentale ale pacientului, mai ales când nu există intenție de a dăuna. În multe cazuri, divergențele de diagnostic pot fi considerate o eroare medicală sau o greșeală involuntară, mai ales având în vedere limitele cunoștințelor și tehnologiilor disponibile. Totuși, este important să se stabilească dacă aceste divergențe sunt rezultatul unei practici corecte sau al unei erori care ar fi putut fi evitată. În final, întrucât domeniul medical este caracterizat de incertitudine și complexitate, divergențele de diagnostic pot fi considerate, în anumite condiții, o situație admisibilă, dar acestea trebuie să fie analizate în contextul în care au avut loc și cu respectarea standardelor profesionale [9] clinical and laboratory data and autopsy findings. To quantify the concordance rate between the clinical diagnosis of death and the autopsy diagnosis we used a 4 classes classification, which ranged from 100% concordance (C1).

Așadar, considerăm că majoritatea respondenților au interpretat divergențele în mod corect, încadrându-le în greșeală (66%) sau eroare (57%) medicală. Marea majoritate a respondenților le consideră o neglijență (cca 70%), ceea ce este discutabil, însă nu poate fi considerat greșit. Surprinzător este faptul că doar 40% din medici legiști consideră divergențele ca fiind o situație admisibilă în activitate profesională. În realitate, destul de des, în funcție de domeniul medical, această situație într-adevăr nu poate fi evitată și, explicată prin cauzele obiective, constituie o situație admisibilă. Ne bucură faptul că doar numărul minor de respondenți consideră divergențele ca fiind pasibile de pedeapsa penală sau contravențională (13,6%), însă o pătrime din experți o interpretează drept încălcare a drepturilor omului, ceea ce, desigur, nu corespunde realității, încât în unele situații excepționale.

Relațiile dintre medicii legiști și medicii curanți sunt în general slab dezvoltate: 70,5% dintre legiști declară că sunt rar solicitați pentru participarea la autopsie, iar 11,4% nu primesc niciodată astfel de solicitări. Totuși, interesul față de rezultatele autopsiei este mai ridicat:

36,4% din medici menționează că primesc frecvent întrebări despre diagnostic. Acest decalaj sugerează că participarea activă este limitată mai curând de bariere logistice sau instituționale, nu de dezinteres profesional.

Respectarea procedurilor interne ale Centrului de Medicină Legală este deficitară. Astfel, 45,5% dintre respondenți nu raportează divergențele majore de diagnostic către conducerea instituției, iar 20,5% nu notifică cazurile de deces în urma manipulărilor medicale, deși această raportare este obligatorie. Peste jumătate dintre legiști (52,3%) nu semnalează completările eronate ale fișelor medicale, ceea ce ridică probleme legate de cultura profesională a responsabilității și de aplicarea neuniformă a protocoalelor. În ciuda nivelului înalt de calificare profesională, aceste practici sugerează o abordare birocratică, formală, lipsită de asumare proactivă.

Interviurile cu managerii instituțiilor medicale confirmă aceste constatări și relevă variabilitate semnificativă în aplicarea reglementărilor privind trimiterea decedaților către anatomie patologică sau medicină legală. În unele spitale, procesul este formalizat prin proceduri interne, în altele depinde de interpretarea individuală a personalului administrativ sau de disponibilitatea poliției. Accesul la rezultatele autopsiilor medico-legale este profund neuniform: în unele cazuri se realizează prin înscriere directă în fișa pacientului, în altele doar prin solicitări oficiale sau relații personale. Participarea medicilor curanți la autopsie este, de asemenea, reglementată contradictoriu – unii manageri o consideră obligatorie, alții o exclud în mod explicit.

Aceste discrepanțe subliniază absența unor protocoale instituționale stabile și lipsa unei culturi organizaționale a colaborării interdisciplinare. În pofida recunoașterii unanime a importanței autopsiei ca instrument de validare diagnostică și de învățare profesională, valorificarea ei rămâne limitată din cauza barierelor administrative, a lipsei de timp și a unor tradiții instituționale inadecvate. În ansamblu, datele indică un sistem în care divergențele de diagnostic sunt recunoscute, dar rareori analizate în profunzime, iar responsabilitatea profesională este aplicată selectiv și fragmentar. Consolidarea circuitului informațional, standardizarea procedurilor și instruirea continuă a personalului implicat reprezintă măsuri esențiale pentru îmbunătățirea calității actului medical și medico-legal în Republica Moldova.

CONCLUZII

Rezultatele studiului evidențiază faptul că problema divergențelor de diagnostic între concluziile clinice și cele medico-legale este una actuală și recurentă în practica medicală din Republica Moldova, însă rămâne insuficient reglementată și slab documentată. Deși la nivel internațional există un interes sporit față de componenta anatomo-patologică a acestor discrepanțe, dimensiunea medico-legală este neglijată atât în cercetare, cât și în politicile naționale de sănătate.

Majoritatea medicilor legiști se confruntă cu divergențe diagnostice în mod periodic, fenomenul fiind mai frecvent în rândul celor cu un volum mai mare de activitate. Totuși, analiza a relevat o discrepanță considerabilă între nivelul de cunoștințe autoevaluat și performanțele reale ale experților în identificarea, clasificarea și interpretarea acestor cazuri. Această situație subliniază necesitatea unor intervenții educaționale sistematice, orientate nu doar spre perfecționarea teoretică, ci și spre aplicarea practică a cunoștințelor în activitatea medico-legală.

În același timp, studiul a scos în evidență disfuncționalități semnificative în circuitul informațional interinstituțional. Comunicarea deficitară dintre medicii legiști și personalul medical spitalicesc, lipsa participării la autopsii, documentarea incompletă a divergențelor și absența identificării cauzelor acestora afectează negativ procesul de analiză a calității actului medical și limitează posibilitățile de învățare din erori. De asemenea, aplicarea neuniformă a reglementărilor existente și absența unor protocoale clare contribuie la fragmentarea responsabilității și la ineficiența managementului cazurilor de deces intraspitalicesc.

Prin urmare, se impune elaborarea și implementarea unui cadru normativ unificat care să reglementeze explicit procesul de identificare, documentare și raportare a divergențelor de diagnostic clinic și medico-legal. Un astfel de cadru ar trebui să includă instrumente standardizate, cum ar fi fișa de înregistrare și analiză a divergențelor, care să faciliteze trasabilitatea informației, colaborarea între specialități și, în final, îmbunătățirea calității serviciilor medicale și medico-legale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Ali S.S. et al. Iatrogenic Spinal Epidural Hematoma Associated with Intracranial Hypotension. In: *Cureus*. 2019, nr. 3 (11), pp. e4171. ISSN 2168-8184.
2. Bondarev A. Complex causes of discrepancies between clinical and medico-legal diagnosis. In: *Info-Med*. 2014, nr. 2 (24), pp. 43–46. ISSN 1810-3936.
3. Bondarev A., Pădure A., Lungu E. Characteristics of Clinical and Medico-Legal Diagnosis in Cases of Discrepancy. In: *Romanian Journal of Legal Medicine*. 2022, nr. 4 (30), pp. 264–267. ISSN 1844-8585.
4. Dawadi S., Shrestha S., Giri R.A. Mixed-Methods Research: A Discussion on its Types, Challenges, and Criticisms. In: *Journal of Practical Studies in Education*. 2021, (2), pp. 25–36.
5. Marshall H.S., Milikowski C. Comparison of Clinical Diagnoses and Autopsy Findings: Six-Year Retrospective Study. In: *Archives of pathology & laboratory medicine*. 2017, nr. 9 (141), pp. 1262–1266. ISSN 1543-2165.
6. Lungu E., Cealîi A., Șarpe V. Caracteristica medico-legală a traumelor mecanice letale. In: *Analele Științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”*. 2013, nr. 14(1), pp. 104-107. ISSN 1857-1719.
7. Pădure A., Bondarev A. Forensic Aspects of In-hospital Mortality in the Republic of Moldova. In: *The International Conference of forensic Medicine*, 4-th edition. Cluj-Napoca: Filodiritto Int. Proc., 2021. pp. 9–14.
8. Peer R.F., Shabir N. Iatrogenesis: A review on nature, extent, and distribution of healthcare hazards. In: *J Family Med Prim Care*. 2018, nr. 2 (7), pp. 309–314. ISSN 2766-8460.
9. Velnic A.-A. et al. Clinical diagnosis versus autopsy diagnosis in head trauma. In: *Romanian Neurosurgery*. 2017, nr. 4 (31), pp. 455–464. ISSN 1220-8841.